MONDATSZERKESZTÉS

Mivel az angol nyelvben csak nagyon ritkán fordul elő, hogy egy szót ragozunk (pl. nem ragozzuk a mellékneveket, nincs tárgyrag, stb.) így **az egyes szavak mondaton belül betöltött szerepét a mondatban elfoglalt helyük határozza meg**. Szigorú sorrendben követik egymást a mondatrészek, illetve azoknak kiegészítői (jelzők) és ehhez a sorrendhez minden esetben ragaszkodnunk kell, különben értelmetlen lesz a kijelentésünk. A magyar nyelvben, pl. az a mondat, hogy 'A mama megverte a gyerekét.', leírható a szavak más sorrendjével, mivel a ragok elmondják nekünk, hogy ki az, aki a cselekvést végrehajtotta, ki volt a cselekvés tárgya, milyen időben történt a cselekvés és hogy mi volt maga a cselekvés. Ha a mondatot úgy fogalmazzuk meg, hogy 'Megverte a gyerekét a mama.', vagy 'A gyerekét verte meg a mama.', a mondat mindenképpen ugyanazt jelenti, legfeljebb az egyes mondatrészek hangsúlyozása változik. Az angol nyelvben azonban, ha pl. a mama (mint alany) és a gyerek (mint tárgy) helyet cserélnek a mondaton belül, akkor azt fogjuk elmondani, hogy 'A gyerek verte meg a mamát.' Lássuk tehát, hogy egy mondaton belül milyen szórendet kell alkalmaznunk!

A következő oldalakon lévő táblázatokban olyan kijelentésekkel foglalkozunk, amelyek **nem cselekvést** írnak le, hanem elmondják, hogy egy dolog vagy személy valami, valamilyen vagy valahány éves, stb. tehát névszói állítmányuk[1] van. (Az állítmányban tehát nem szerepel cselekvést leíró ige: ül, olvas, fut, stb.) Az egyszerűség kedvéért határozókat nem tettünk a példamondatokba.

1. Lásd: 01.1 Anyanyelvi alapok

Állító mondatok:

ALANY		ÁLLÍTMÁNY		
		igei rész[2]	jelzők[3]	névszói rész[4]
1.	This	is		**a / the**[5] woman
2.	This	was	a / the nice[6]	woman
3.	Those	are	my[7]	houses
4.	The car	is		mine
5.	It	will be	the biggest	mistake
6.	She	has been		ill
7.	She	could be		20
8.	I	am		hungry
9.	My idea	would have been	the most important	thing
10.	The blonde teacher	must be	my new English	teacher

1. Ez egy / az asszony.
2. Ez egy / a kedves asszony volt.
3. Azok az én házaim.
4. Az autó az enyém.
5. Ez lesz a legnagyobb hiba.
6. Beteg (egy ideje).
7. 20 éves lehetne.
8. Éhes vagyok.
9. Az én ötletem lett volna a legfontosabb dolog.
10. A szőke tanár kell bizonyára az én új angol tanárom.

2. Itt mindig a 'to be' = lenni ige ragozott alakjait használjuk. Az igei rész a mondat idejét, módját (feltételes, módbeli segédige – kell, szabad, stb.) és néha személyét (am) adja meg.

3. A jelzők minden esetben (tartozzanak akár az alanyhoz, akár az állítmány névszói részéhez), megadott sorrendben követik egymást: birtokos, mennyiség és minőség jelzők.

4. Névszó a főnév, melléknév, számnév, tulajdonnév, személyes névmások (bármilyen esetben, pl. én, engem, enyém. stb.).

5. A határozatlan névelőt (a, an) ki kell tenni minden megszámlálható, egyes számú főnév elé, amennyiben a főnévnek nincsen mennyiség-, illetve minőségjelzője. Ilyenkor egy nem konkrét dologról beszélünk. Ha konkrét dologra utalunk, akkor a határozott névelőt használjuk (the). Lásd még: Rendszerező nyelvtankönyv 2, Névelők

6. Amennyiben egy megszámlálható, egyes számú főnévnek minőségjelzője van, úgy a névelő a minőségjelző elé kerül.

7. A birtokos névmások előtt **soha** nem használunk névelőt (~~a~~ his book, ~~an~~ our car, ~~the~~ my horse, ~~the~~ mine)!

Kérdő mondatok:

(kérdőszó)[8]	1. igei rész[9]	ALANY	többi igei rész	jelzők	névszói rész
	Is	this			a/the woman
	Was	this		a/the nice	woman
Why	are	those		my	houses
	Is	the car			mine
When	will	it	be	the biggest	mistake
	Has	she	been		ill
	Could	she	be		20
	Am	I			hungry
	Would	my idea	have been	the most important	thing
Where	must	the blonde teacher	be	my new English	teacher

8. Kérdőszókat csak kiegészítendő kérdésekben használunk, pl. 'Mikor indul a vonat?'. Eldöntendő kérdésben nincs kérdőszó, pl. 'Indul vonat Rómába holnap?

9. Olyan mondatokban, ahol több igei rész van, a kérdésben mindig **csak az első** igei rész kerül az alany elé, illetve tagadásban az első igei rész után kerül a 'not' tagadó szócska. Ezt az igei részt *operátornak* nevezzük, mivel ezzel végezzük el a kérdés, illetve tagadás műveletét.

Tagadó mondatok:

ALANY	ÁLLÍTMÁNY			
	1. igei rész+NOT	többi igei rész	jelzők	névszói rész
This	isn't			a/the woman
This	wasn't		a/the nice	woman
Those	aren't		my	houses
The car	isn't			mine
It	won't	be	the biggest	mistake
She	hasn't	been		ill
She	couldn't	be		20
I	am not			hungry
My idea	wouldn't	have been	the most important	thing
The blonde teacher	mustn't	be	my new English	teacher

Tagadó-kérdő mondatok:

(kérdőszó)	**1. igei rész+NOT** (csak összevont alak)	**ALANY**	**többi igei rész**	**jelzők**	**névszói rész**
	Isn't	this			a/the woman
	Wasn't	this		a/the nice	woman
Why	aren't	those		my	houses
	Isn't	the car			mine
When	won't	it	be	the biggest	mistake
	Hasn't	she	been		ill
	Couldn't	she	be		20
	Ain't / Aren't[10]	I			hungry
	Wouldn't	my idea	have been	the most important	thing
Where	mustn't	the blonde teacher	be	my new English	teacher

10. Mivel az 'am not' nem vonható össze, de a tagadó-kérdő mondatokban csak összevont alakot lehet használni, ezért vagy az 'are not' összevont alakját, vagy az 'ain't' alakot használhatjuk, ez utóbbit csak egyes szám első személyben, tagadó-kérdő mondatokban.

Megjegyzés: A magyar nyelvben látszólag nem mindig tesszük ki az alanyt. Például abban a mondatban, hogy 'Eszik.' külön nincsen ki írva az alany, de rejtett módon benne van; a 'Ki eszik?' kérdésre a válasz: Ő. Tehát Ő eszik, azaz Ő az alanyunk. Az ilyen típusú mondatokat rejtett alanyú mondatoknak hívjuk.

Az angol nyelvben nem léteznek rejtett alanyú mondatotok. Minden mondatban, és minden tagmondatban mindig ki kell tennünk az alanyt, kivéve, amikor egy alanyunk és több állítmányunk van.

Például:

Kati eszik, amikor (Kati) ideges.	a két tagmondat alanya megegyezik
Kati eszik, amikor Pista nincs otthon.	a két tagmondat alanya különbözik
Kati eszik és (Kati) olvas.	egy alanyhoz két állítmány tartozik

Léteznek olyan kijelentések is, ahol egyértelmű az alany. Például: 'Esik.' (Mi esik? Az eső.) Vagy, lehet olyan eset is, amikor csak a helyzetből illetve az adott szituációból derül ki az, hogy ki/mi az alany. Például: 'Rózsaszín.' Ebben az esetben például egy kaméleont figyelünk, aki változtatja a színét, és most éppen rózsaszínű. Tehát, ki rózsaszín? Ő, vagy a kaméleon. Vagy például: 'Mozog.' Ez utóbbi esetben, mondjuk, csigafuttató versenyt rendezünk, és várjuk, hogy a csigák elinduljanak. Végre az egyik megmozdul, így futtatója boldogan felkiált: 'Mozog!' Ki mozog? A csiga. / Ő. Minden ilyen esetben is tehát van alanyunk, csakhogy az alany egy egyértelmű helyzetből adódik. Ezeknél a kijelentéseknél a magyar nyelvben egyes szám harmadik személyű rejtett alanyt, míg az angolban ugyanúgy egyes szám harmadik személyű, de megnevezett alanyt használunk.

Az angol nyelvben ezekben az esetekben is feltétlenül ki kell tennünk egy alanyt.

Például:

It is pink.	Rózsaszín.
It is raining. / It is snowing.	Esik. / Havazik.
It is moving.	Mozog.

A következő táblázatban olyan mondatokkal foglakozunk, amelyek cselekvést írnak le, tehát igei állítmányunk lesz. A megadott mondatokon belül használt igeidők és nyelvtani szerkezetek egyéb szabályait (pl. használat, forma, stb. ld. a megfelelő fejezetekben). Ezeken a mondatokon belül is érvényes a szigorú szórend szabálya, tehát a szavak szerepét a mondatokon belül a szavak helye határozza meg (pl. hogy mi a mondat alanya, tárgya, stb.). A jelzők sorrendjére, névelőkre, stb. vonatkozó szabályok itt is érvényesek. (A mondatok fordítása a következő oldalon található.)

Állító mondatok:

11. Az alany a jelzőkkel együtt szószerkezetet alkot. Ezeket nem bontjuk meg. A szószerkezetekről bővebben: 01.1 Anyanyelvi alapok c. részben olvashat.

12. Az állítmányon belül mindig **a segédige és a főige fogja együtt** meghatározni, hogy milyen időben, esetben, számban, stb. vagyunk. Lásd később a további szabályokat a megfelelő fejezetekben.

13. A tárgy a jelzőkkel együtt szószerkezetet alkot. Ezeket nem bontjuk meg. A szószerkezetekről bővebben: 01.1 Anyanyelvi alapok c. részben olvashat.

	jelzők + ALANY[11]		**ÁLLÍTMÁNY**[12]		**jelzők + TÁRGY**[13]		**határozók/egyéb**
			segédige	**főige**			
1)		The boys	are	doing	the interesting	exercises	at the moment in the room
2)	My two	dogs	can	swim			in deep water
3)		The teachers	are	working			busily
4)	Those nice	children	will have been	playing		chess	for an hour by 2
5)		She	wouldn't have been	driving	that nice	car	for some time ...
6)		I	must	see		it	well
7)	Our	pain	should be	driven away			quickly
8)		The students		made		the teacher	think
9)	The lazy	students	were being	made to think			by the teachers

1. A fiúk jelenleg a szobában csinálják az érdekes gyakorlatokat.
2. Az én két kutyám tud úszni mély vízben.
3. A tanárok éppen serényen dolgoznak.
4. Azok a kedves gyerekek 2-re már egy órája fognak sakkozni.
5. Nem vezette volna azt a szép autót egy ideje,...
6. Ezt jól kell látnom.
7. A fájdalmunkat hamar el kéne mulasztani.
8. A diákok gondolkodásra késztették a tanárt.
9. A tanárok gondolkodásra késztették a lusta diákokat.

Kérdő mondatok:

14. Azokban a mondatokban, amelyekben több segédige is előfordul, a kérdés és a tagadás műveleténél mindig csak az első segédigét visszük az alany elé, illetve az első segédige után állhat a 'not' tagadó szó. Ezt a segédigét *operátornak* nevezzük.

(kérdőszó)	1. segédige[14]	jelzők	ALANY	többi segédige	főige	jelzők	TÁRGY	határozók/egyéb
	Are		the boys		doing	the interesting	exercise	at the moment
Where	can	my two	dogs		swim			in deep water
	Are		the teachers		working			busily
	Will	those nice	children	have been	playing		chess	for an hour by 2
	Would		she	have been	driving	that nice	car	for some time
When	must		I		see		it	well
	Should	our	pain	be	driven away			quickly
Why	did		the students		make		the teacher	think
	Were	the lazy	students	being	made to think			by the teacher

Tagadó mondatok:

jelzők + ALANY		ÁLLÍTMÁNY			jelzők + TÁRGY		egyéb
		1. segédige + NOT	többi segédige	főige			
	The boys	aren't		doing	the interesting	exercise	at the moment
My two	dogs	can't		swim			in deep water
	The teachers	aren't		working			busily
Those nice	children	won't	have been	playing		chess	for an hour by two
	She	wouldn't	have been	driving	that nice	car	for some time
	I	needn't[15]		see	it		well
Our	pain	shouldn't	be	driven away			quickly
	The students	didn't		make		the teacher	think
The lazy	students	weren't	being	made to think			by the teacher

15. A 'must' = kell módbeli segédige tagadó alakja a 'needn't' segédige. Lásd: Rendszerező nyelvtankönyv, 06 Módbeli segédigék

Tagadó-kérdő mondatok:

(kérdőszók)	1. segédige + NOT	jelzők + ALANY		többi segédige	főige	jelzők + TÁRGY		egyéb
	Aren't		the boys		doing	the interesting	exercise	at the moment
Where	can't	my two	dogs		swim			in deep water
	Aren't		the teachers		working			busily
	Won't	those nice	children	have been	playing		chess	for an hour by two
	Wouldn't		she	have been	driving	that nice	car	for some time
When	needn't		I		see		it	well
	Shouldn't	our	pain	be	driven away			quickly
Why	didn't		the students		make		the teachers	think
	Weren't	the lazy	students	being	made			to think by the teacher